

of remaining somatisms does not exceed 3% of the total sample size. Prospects for further researches are seen in studying functional and stylistic features of somatic phraseological units.

Key words: *phraseological units, classes of phraseological units, somatisms, lexical and semantic groups.*

УДК 372.8:371.2

Подлевська Н. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри слов'янської філології
Хмельницького національного університету
E-mail: podlevska.nelia@gmail.com

ФІЛОЛОГІЧНА ОСВІТА СТУДЕНТІВ-ПОЛОНІСТІВ В АСПЕКТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТІВ

У статті проаналізовано один з елементів діяльності студентів-полоністів під час здобуття філологічної освіти у закладі вищої освіти – участь у реалізації міжнародних українсько-польських проектів; визначено види навчальної, методичної, наукової діяльності у процесі реалізації міжнародних проектів як складників здобуття професійних філологічних знань, умінь та навичок.

Ключові слова: *Болонський процес, європейська освіта, заклад вищої освіти, міжнародні проекти, українсько-польська співпраця, філолог-полоніст, філологічна освіта.*

Освіта є загальнонаціональною, стратегічно важливою засадою розвитку суспільства. Наука і вища освіта є чинниками соціальної стабільності, економічного добробуту країни, її конкурентоздатності та національної безпеки. Глобальними тенденціями розвитку світового освітнього простору стали прагнення до демократичної системи освіти для всього населення; збільшення ринку освітніх послуг; розширення мережі вищої освіти та зміна соціального складу студентів; удосконалення

освітніх програм; підвищений інтерес до обдарованого студента, до особливостей розкриття його здібностей та потенціалу. Створення єдиного європейського освітнього простору під загальною назвою «Болонський процес» також є проявом глобалізації. Кожна країна, учасниця Зони європейської вищої освіти, реалізовує Болонські реформи, враховуючи національну специфіку та залишаючись при цьому рівноправним партнером у контексті загальноєвропейських перетворень. Визначальним пріоритетним напрямом створення єдиного європейського освітнього простору є розвиток полікультурної освіти, що зафіксовано в документах країн Європейського Союзу. Вибір Україною європейського шляху розвитку спонукав її стати учасницею Болонського процесу 2005 р., і Верховна Рада України ратифікувала цю угоду, у контексті якої виникла необхідність не лише реформування вищої освіти в цілому, але й модернізації конкретних спеціальностей, зокрема філологічних. В Україні підготовка філологів здійснюється як у класичних, так і в педагогічних університетах.

Філологія – сукупність (єдність) гуманітарних наук: мовознавства, літературознавства, фольклористики, текстології, джерелознавства, риторики, палеографії тощо, які вивчають духовну культуру певного народу чи цивілізації через мовний і стилістичний аналіз літературних та інших пам'яток. Головним предметом її досліджень є текст, а метою – його коментар та інтерпретація. Зараз філолог як фахівець, котрий може професійно створювати, інтерпретувати та поширювати різноманітні типи текстів, набуває особливої суспільної важливості.

Мета статті – розглянути роль реалізації міжнародних проектів як одного з елементів розвитку філологічної освіти; навести приклади здобуття елементів філологічної освіти студентами-полоністами через участь у міжнародних проектах;

запропонувати види роботи студентів-філологів під час навчальної діяльності через міжнародне співробітництво.

Стан сучасної філологічної освіти відображено у багатьох працях вітчизняних філологів, лінгводидактів: мовна підготовка студентів (Л. Мацько, Н. Непийвода, М. Степаненко, О. Семенов, Т. Донченко); мовленнєві вміння у майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей (В. Пасинок); мовнокомунікативна компетенція студентів-філологів (Т. Симоненко); риторична компетенція студентів-філологів (Н. Голуб) та ін.

Висловлене ними коротко можна викласти в таких положеннях, що відповідають темі нашого дослідження: 1) вища освіта має адекватно реагувати на зміни у суспільстві, зокрема на глобалізаційні процеси; 2) сучасна філологічна освіта повинна реалізовувати соціальне замовлення не лише її головним «продуктом» – учитель-словесник чи філолог-дослідник, а враховувати затребувані на ринку праці запити на філологічні спеціальності; 3) потрібно враховувати, що абітурієнтів приваблюють лінгвістичні спеціальності не лише для отримання педагогічної освіти, а й суто філологічної задля реалізації себе як професіонала через зв'язки з громадськістю, рекламу, видавничу справу, перекладацьку діяльність тощо.

У Хмельницькому національному університеті на кафедрі слов'янської філології здійснюється набір студентів за спеціальностями «Філологія. Слов'янські мови та літератури (переклад включно)» та «Середня освіта (Польська мова та література)» із додатковою спеціалізацією «Середня освіта (Українська мова та література)». Щодо першої спеціальності, то студенти-випускники після бакалаврату отримують кваліфікацію перекладача з польської мови з додатковою кваліфікацією – вчитель польської мови; після закінчення магістратури – магістр філології, перекладач з польської мови, викладач польської мови у ЗВО. Щодо другої спеціальності, то студенти-випускники

отримують кваліфікацію вчителя польської мови та літератури та вчителя української мови та літератури.

Очевидно, що філологічна освіта магістерського рівня має конкретизувати професійну підготовку, отриману на бакалавраті, за допомогою додаткових різноманітних спеціалізацій та орієнтацій. Однак філологічна освіта магістерського рівня має бути доступною і для тих, хто отримав диплом бакалавра з інших спеціальностей. Насамперед має бути забезпечена гнучкість зміни філологічних спеціальностей. Так, бакалаврам-філологам з мови і літератури можна запропонувати отримання освіти за магістерською програмою з редагування або ж тим, котрі здобули освіту бакалаврського рівня з перекладу, можна пропонувати продовжувати освіту магістерську за спеціальністю «Середня освіта». Звісно ж, такі особи, що змінюють спеціальність, мають підтвердити свою готовність до навчання, або ж їм можуть бути запропоновані додаткові корекційні курси. Тобто підготовка магістрів має бути з відпрацьованими механізмами різної орієнтації освітніх програм, профілізацією спеціальностей та вибором навчальних дисциплін.

У період формування усталених відносин між країнами Європи та розширення політики співробітництва щодо України набуває важливого значення виховання покоління молоді, яке буде мобільним до ринку праці, здатним робити особистий світоглядний вибір, матиме необхідні знання, навички та компетентності для інтеграції в європейське світове суспільство. Одним із завдань інтеграції України до Євросоюзу в галузі освіти є розбудова взаємовигідної співпраці з державами-членами ЄС для створення в Україні життєздатної системи безперервного навчання й виховання, досягнення освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації [4, с. 8]. Важливим

фактором вирішення цих проблем є міжнародна діяльність закладів вищої освіти. Тому й українсько-польські зв'язки стали одним із важливих напрямів розвитку міжнародної співпраці у сфері філологічної освіти кафедри слов'янської філології ХНУ.

Питаннями дослідження розвитку українсько-польських зв'язків займалися О. Бабак [1], О. Калакура [5], а серед польських дослідників освітню діяльність аналізувала, зокрема, Я. Конєва [6]. Однак особливості розвитку філологічної освіти у межах реалізації міжнародних українсько-польських проектів висвітлено ще недостатньо.

Так, 2012 року у Хмельницькому національному університеті відбулася реалізація першого міжнародного українсько-польського проекту «Полонійний навчальний мультицентр», фінансованого Міністерством закордонних справ Польщі, спільно з товариством «Інтеграція Європа-Схід» (Польща) (президент Товариства Кшиштоф Каліта). У межах цього проекту здійснювалася підготовка інтерактивного комп'ютеризованого навчального середовища, яке містить навчальні, культурно-історичні матеріали, художні тексти, документальні і художні фільми – для самостійної роботи студентів-філологів з метою розширення кругозору щодо вивчення польської мови, історії, культури. Учасники проекту (студенти-філологи) мали змогу відвідати Польщу з метою апробації підготовлених матеріалів під час знайомства з роботою навчальних закладів. Підготовка студентів спеціальності «Філологія. Переклад (польська, російська мови)» передбачала їхню участь у методичних семінарах, які проводилися викладачами-полоністами із Польщі як у Хмельницькому національному університеті, так і у навчальних закладах Польщі. Студенти мали можливість навчатися у літніх мовних таборах у Жешуві. Продовженням реалізації проекту стало навчання майбутніх учителів польської мови, кращих магістрантів спеціальності «Філологія. Українська мова та література» із

додатковою спеціалізацією «Польська мова» Мішук І., Терлецької М., Шатковської О. на курсах підвищення кваліфікації для вчителів польської мови та літератури, які проводилися на базі Вінницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Навчання реалізовувалося через: відвідування лекцій з культури польської мови та методики викладання; практичних занять, на яких розглядалися Інтернет-можливості у навчанні польської мови; спостереження уроків польської мови із використанням інтерактивних методів навчання; написання випускної роботи. Після завершення навчання на курсах, які були дофінансовані МЗС Польщі, студенти отримали свідоцтва про підвищення кваліфікації за категорією «учитель польської мови», які дають право викладання польської мови протягом 5 років.

2014 року кафедра отримала грант на реалізацію проекту «Розвиток польської мови в Україні через підтримку кафедри слов'янської філології у Хмельницькому національному університеті». Грант наданий МЗС Польщі у контексті реалізації програми «Співпраця в галузі громадської дипломатії в 2014 році». У ході реалізації проекту було проведено безкоштовні курси з вивчення польської мови і знання сучасної Польщі для кандидатів на вивчення польської філології у ХНУ. Також були проведені методичні семінари з методики викладання польської мови у ХНУ та у м. Кельце (Польща) польськими колегами-викладачами та практичні заняття, майстер-класи, лекції у школах м. Кельце для викладачів кафедри слов'янської філології ХНУ. Підведенням підсумків проекту стала Міжнародна науково-практична конференція «Польська мова в українській освіті – перспективи в аспекті європейської інтеграції», участь в якій взяли науковці-лінгвісти, практики-лінгводидакти, студенти-філологи з українських та польських вищих та загальноосвітніх навчальних закладів. Учасники конференції мали можливість відвідати майстер-класи з польської мови у Технологічному багатопрофільному ліцеї м. Хмельницького, де вивчається польська мова, а також взяти участь у

секційних засіданнях, де обговорювалися проблеми сучасної філологічної науки. За матеріалами наукових досліджень видано збірник наукових праць. Для студентів-філологів – це неоціненний досвід і презентації себе як майбутнього філолога-полоніста, удосконалення навичок наукової філологічної діяльності (доповіді та публікація наукових розвідок), набуття методичних навичок (участь у майстер-класах) тощо.

2015 року кафедра отримала грант для реалізації міжнародного проекту «Польща та Україна – шлях до європейської єдності», який фінансувався МЗС Польщі і виконувався у рамках програми «Співпраця у галузі громадської дипломатії у 2015 році». Умовами проекту передбачалися: зарубіжна практика з вивчення польської мови студентами-полоністами ХНУ у м. Кельце (Польща), літні курси з вивчення польської мови в Україні (Хмельницький, Вінниця), виїзні уроки польської мови в українських загальноосвітніх навчальних закладах України з вивченням польської мови як іноземної (Вінниця, Житомир, Хмельницький), презентації польської культури, традицій і мови з використанням новітніх освітніх технологій. Студенти-полоністи ХНУ перебували у м. Кельце на мовній перекладацькій практиці з метою набуття мовно-комунікативних практичних умінь і навичок у процесі здобуття освіти філолога-перекладача у вищому навчальному закладі: відвідування лекцій, практичних занять, проведення наукових досліджень з польської філології, спілкування з носіями мови, знайомство з історико-культурним надбанням Польщі. Також були проведені курси з вивчення польської мови у ХНУ для всіх бажаючих майбутніх абітурієнтів-полоністів. Студенти-філологи старших курсів були відправлені у філологічну експедицію «Зустрінь Польщу в ...» трьома областями України (Вінницькою, Житомирською, Хмельницькою) під керівництвом президента Товариства «Інтеграція Європа-Схід» Кшиштофа Каліти з метою залучення охочих до вивчення польської мови, презентації філологічних новинок,

проведення уроків польської мови як іноземної за допомогою сучасних новітніх технологій, збору фольклорного, діалектологічного матеріалу, який пізніше був опрацьований студентами у наукових дослідженнях (курскових роботах, наукових статтях) і представлений під час проведення підсумкової конференції «Мовні компетенції як основа професійного і соціального успіху в Європі», яка відбулася за результатами міжнародного українсько-польського проекту.

2017 року кафедра слов'янської філології Хмельницького національного університету у співпраці з Товариством «Інтеграція Європа-Схід» (Польща) отримала грант на реалізацію міжнародного проекту «Нові кваліфікації – нові можливості. Підтримка кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету». Проект фінансувався в рамках конкурсу Фондації сприяння полякам на Сході та співфінансувався в рамках допомоги Сенату Республіки Польща полякам за кордоном. Метою проекту став розвиток польської філології в Україні через підтримку кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету. Проект призначений для підвищення компетенції викладачів кафедри через організацію курсів з методики навчання польської мови та практики-стажування для студентів-полоністів ХНУ у Польщі, набуття мовних навичок початківцями у вивченні польської мови. Відповідно до виконання умов проекту для студентів-полоністів першого року навчання були проведені безкоштовні трьохмісячні курси з вивчення польської мови у ХНУ. Студенти-філологи старших курсів перебували тиждень на мовній практиці у м. Кельце (Польща): лекційні заняття з польської філології, вивчення історії та культури Польщі у Діалозі культур та Музеї польського та громадянського патріотизму, освітньо-наукові діалоги та майстер-класи з польською молоддю у загальноосвітньому ліцеї ім. Юліюша Словацького. В умовах виконання міжнародного проекту група викладачів Хмельницького національного університету взяла участь у підвищенні кваліфікації на методично-дидактичних курсах в

Інституті польської філології Педагогічного університету ім. Комісії народної освіти у Кракові (Польща) протягом 10 днів. За період навчання усі мали змогу ознайомитися зі структурою навчального закладу, організацією навчально-виховного процесу, отримати методичну допомогу у викладанні спеціальних дисциплін, поспілкуватися і провести дискусії з використання інноваційних методик викладання у вищому навчальному закладі, набути зарубіжного досвіду європейського університету.

2018 року кафедра слов'янської філології у співпраці з Товариством «Інтеграція Європа-Схід» (Польща) отримала грант на реалізацію двох міжнародних українсько-польських проєктів: «Чарівна стежка пригод з польською мовою у Свентокшицьких горах» та «Підтримка кафедри слов'янської філології ХНУ», фінансованих Фондацією «Допомога полякам на Сході» та співфінансованих Сенатом Республіки Польща в рамках допомоги полякам за кордоном. Метою реалізації проєктів є філологічні студії студентів-полоністів у Польщі (збір матеріалу для наукових досліджень з філології).

За результатами означених вище міжнародних проєктів здійснюється філологічна підготовка студентів та викладачів і через поповнення навчально-матеріальної бази кафедри навчальною, методичною, науковою літературою (словниками, перекладацькою, художньою, спеціальною, публіцистичною тощо); сучасною технікою для навчання (ноутбуками, проекторами, інтерактивною дошкою, копіювальною технікою тощо); навчальними мультимедійними матеріалами (фільмо-, аудіотеками тощо); обладнанням Українсько-польського центру європейської інтеграції, який є лабораторією навчання польської мови у ХНУ.

Таким чином, можемо із впевненістю констатувати, що одним із аспектів розвитку сучасної філологічної освіти в Україні є участь у міжнародних проєктах та реалізація їхніх завдань. Основними видами навчально-методичної та науково-дослідницької робіт у реалізації міжнародних проєктів є мовні

літні табори у країні, мова якої вивчається; організація курсів з вивчення польської (у нашому випадку) мови для студентів-філологів, які лише починають вивчати мову; використання комп'ютеризованого та Інтернет-навчання (мультимедійні засоби та дистанційне навчання); спостереження занять з польської мови та проведення власних уроків та майстер-класів; здійснення філологічних експедицій з дослідження фольклорного, діалектологічного матеріалів; участь у мовних перекладацьких практиках під час стажування за кордоном; участь у методичних курсах та курсах підвищення кваліфікації; здійснення дослідницької філологічної діяльності (написання наукових статей та їх опублікування у збірниках наукових праць, доповіді на конференціях, обговорення на секційних засіданнях семінарів, конференцій, висвітлення опрацьованих матеріалів у результатах написання курсових робіт та магістерської роботи як підсумкової кваліфікаційної роботи) тощо. Означені види роботи сприяють кращому розумінню тонкощів філології, мови викладання, комунікативної поведінки в академічному середовищі. Звісно, такий вид діяльності (участь у реалізації міжнародних освітньо-наукових проєктів) є допоміжним в освоєнні основ філології, однак багатозначущим, оскільки торкається різнобічних моментів вивчення філології та стимулює до пізнання глибших її аспектів.

Як бачимо, ХНУ приділяє значну увагу розвитку українсько-польських взаємин у рамках реалізації міжнародних проєктів на кафедрі слов'янської філології як важливого компонента філологічної освіти на спеціальності «Філологія. Слов'янські мови та літератури (переклад включно): перша – польська», налагодження співпраці із провідними науковими школами, що сприяє підвищенню наукового потенціалу студентів-філологів, удосконаленню їхньої кваліфікації відповідно до європейських стандартів. У цій діяльності максимально враховуються національні особливості, пріоритети сучасної української освіти і задля

реалізації завдання українсько-польського співробітництва – інтегрування у світове та європейське освітнє співтовариство шляхом розширення академічної мобільності, участі у міжнародних проектах, світових наукових (зокрема філологічних) дослідженнях.

До подальших наукових розвідок належить обґрунтування доцільності інших видів філологічної діяльності у закладах вищої освіти у межах міжнародного співробітництва.

Список використаної літератури

1. Бабак О. Українсько-польські відносини (з 1980-х років до 2005 р.) / О. Бабак. – Кіровоград, 2005. – 186 с.

2. Вища освіта і Болонський процес : [навчальний посібник] / [М. Ф. Дмитриченко, Б. І. Хорошун, О. М. Язвінська, В. Д. Данчук]. – К. : Знання України, 2006. – 440 с.

3. Європейська кредитна трансферна накопичувальна система: довідник користувача. – Режим доступу: http://ihed.org.ua/images/doc/04_2016_ECTS_UsersGuide-2015_Ukrainian.pdf.

4. Йохна М. Українсько-польське співробітництво Хмельницького національного університету в контексті євроінтеграції / М. Йохна, О. Посонська // Мовна компетенція як основа для професійного і соціального успіху в Європі: збірник наукових праць. – Хмельницький-Кельце : ХмЦНІІ, 2015. – С. 8–22.

5. Калакура О. Мовно-культурний розвиток сучасної польської меншини в Україні / О. Калакура // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України: збірник наукових праць. – К., 2007. – Вип. 34. – С. 238–253.

6. Конєва Я. Польсько-українські відносини в історичному та політичному контексті / Я. Конєва // Варшавські українознавчі записки з польсько-українських зустрічей / ред. С. Козак. – Варшава, 1996. – С. 98–103.

7. Національний освітній глосарій: вища освіта. – Режим доступу: http://ihed.org.ua/images/doc/04_2016_glossariy_Visha_osvita_2014_tempus-office.pdf].

8. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд. – Режим доступу: http://ihed.org.ua/images/doc/04_2016_Rozvitok_sisitemi_zabesp_yakosti_VO_UA_2015.pdf].

9. Семенов О. М. Сьогодення філологічних професій: соціальне замовлення чи реалізація особистісних потреб / О. М. Семенов // Вісник Черкаського університету (Серія: педагогічні науки). – Черкаси : Вид-во ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2010. – Вип. 186. – С. 135–139.

10. Соколова І. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя-філолога за двома спеціальностями: [монографія] / І. В. Соколова. – Маріуполь-Донецьк: АРТ-ПРЕС, 2008. – 400 с.

Подлевская Н. В. Филологическое образование студентов-полонистов в аспекте реализации международных проектов.

Аннотация

В статье проанализирован один из элементов деятельности студентов-полонистов во время получения филологического образования в учреждении высшего образования – участие в реализации международных украинско-польских проектов; определены виды учебной, методической, научной деятельности в процессе реализации международных проектов как составляющих получения профессиональных филологических знаний, умений и навыков.

Ключевые слова: *Болонский процесс, европейское образование, учреждение высшего образования, международные проекты, украинско-польское сотрудничество, филолог-полонист, филологическое образование.*

Podlevska N. V. Philological education of students-polonists in the aspect of international projects.

Summary

Education is a national, strategically important basis for the development of society. The choice of Ukraine's European path of development leads to the necessity of modernization specific disciplines, including Philology.

The purpose of the article is to examine the role of international projects as a part of the development of philological education; to give examples of elements of philological education students-polonists through participation in international projects; to offer work of students of philology during educational activities through international cooperation.

For example, the implementation of the tasks of four international Ukrainian-Polish projects by the Department of Slavic Philology of

Khmelnytskyi National University shows the results of additional knowledge, skills and abilities of philological education by students-polonists as future professional. It is manifested in a variety of activities (language summer camps, translation practices, philological expeditions, master classes, advanced training, the creation of own scientific research, etc.).

Such work contributes to increasing the scientific potential students of philology, improving their qualifications in accordance with European standards. This activity takes into account national features, priorities of modern Ukrainian education as much as possible. The task of Ukrainian-Polish cooperation - integration into the world and European educational community by expanding academic mobility, participation in international projects, world scientific (including philological) research.

Key words: *Bologna process, European education, institution of higher education, international projects, Ukrainian-Polish cooperation, philologist-polonist, philological education.*

УДК 821.161.2”82-3

Приймак І. В.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української філології
Хмельницького національного університету
E-mail: prijmak_inna@ukr.net

СПЕЦИФІКА ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ С. ЯБЛОНСЬКОЇ У ЛІТЕРАТУРНОМУ ПРОЦЕСІ ДОБИ

У статті досліджується специфіка художньої прози С. Яблонської, зокрема її мандрівної прози. Акцентується увага на новаторських тенденціях, які можемо спостерігати у наративній структурі письменниці. Значне місце у творчій спадщині С. Яблонської посідає жіноча тема, яка представлена різнобічно.

Ключові слова: *жіноча література, мандрівна проза, психологізм.*